

NYUGATON A HELYZET VÁLTOZATLAN?*

JELENTÉS A KÖZÖSSÉGI SZABADALOMÉRT VÍVOTT ÁLLÓHÁBORÚBÓL

I. ELŐZMÉNYEK

1.1. Az Európai Bizottság 2000 augusztusában terjesztette elő a közösségi szabadalomról szóló tanácsi rendeletre vonatkozó javaslatát.¹ Számos tárgyalási forduló és hosszas egyeztetési folyamat eredményeképpen a Tanács hatáskörrel rendelkező formációi 2003. március 3-án és március 6-án közös politikai megközelítést² fogadtak el a közösségi szabadalomról. A közös politikai megközelítés alapján sem sikerült azonban megalkotni a rendeletet. A tervezet átdolgozása sem vezetett tehát sikerre, a tagállamok között fennmaradt – elsősorban a fordítási követelményekkel összefüggő – vitás kérdések miatt. A tervezettel kapcsolatos egyeztetések 2004 második felében holtpontra jutottak.

Az Európai Bizottság 2006. január 9-én konzultációt kezdeményezett az európai szabadalmi rendszer jövőjéről.³ A Bizottság a konzultációs folyamat eredményeire építve 2007. április 3-án közleményt⁴ tett közzé, amelyben felvázolta az európai szabadalmi rendszer továbbfejlesztésének lehetséges irányait. A bizottsági közlemény tárgyában az Európai Koordinációs Tárcaközi Bizottság (EKTB)⁵ szellemi tulajdonért felelős alcsoportja kialakította

* A tanulmány címe Erich Maria Remarque regényének címét idézi.

¹ Proposal for a Council Regulation on the Community patent. COM(2000) 412 final, 2000/0177(CNS), Brussels, 1 August 2000.

² 7159/03 PI 24, Brussels, 7 March 2003.

³ European Commission, Internal Market and Services DG, Questionnaire on the patent system in Europe. Brussels, 09/01/06, http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/consultation_en.htm; *Ficsor Mihály*: Nyilvános meghallgatás Európa jövőbeli szabadalmi politikájáról. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf., 4. szám, 2006. augusztus, p. 249–257.; a 2006. évi publikációban foglaltakat ez az írás csak a feltétlenül szükséges mértékben ismétli meg, illetve idézi fel, ehelyett a korábbi cikkben közöltek ismeretének feltételezésére épít.

⁴ A Bizottság közleménye az Európai Parlament és a Tanács részére – A szabadalmi rendszer továbbfejlesztése Európában; Communication from the Commission to the European Parliament and the Council – Enhancing the patent system in Europe. COM (2007) 29-03-07; *Ficsor Mihály*: Az Európai Bizottság közleménye Európa szabadalmi rendszerének továbbfejlesztéséről. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2. (112.) évf., 3. szám, 2007. június, p. 5–14.; a 2007. évi publikációban foglaltakat ez az írás csak a feltétlenül szükséges mértékben ismétli meg, illetve idézi fel, ehelyett a korábbi cikkben közöltek ismeretének feltételezésére épít.

⁵ L. az Európai Unió döntéshozatali tevékenységében való részvételről és az ehhez kapcsolódó kormányzati koordinációról szóló 1123/2006. (XII. 15.) Korm. határozatot.

és az EKTB 2007. április 27-én elfogadta az ún. induló tárgyalási álláspontot, amelyet a magyar delegációk következetesen képviseltek a közösségi szabadalommal kapcsolatos európai uniós üléseken. Ehhez az alapmandátumhoz a későbbiek során kiegészítő tárgyalási álláspontok is készültek, továbbá Magyarország részéről számos alkalommal tettünk – az érintett kormányzati szervek között előzetesen egyeztetett – írásbeli észrevételeket a sorozatosan előterjesztett és felülvizsgált munkaanyagokra. A Versenyképességi Tanács 2008. májusi és decemberi, valamint 2009. májusi ülésére is mindezek alapján készült el a hazai álláspont. Időközben azonban a közösségi szabadalom és az integrált európai szabadalmi bíraskodás ügyében számos olyan új fejlemény következett be, amelyre tekintettel időszerrűvé vált új alapmandátum kidolgozása és az EKTB elé való terjesztése. Ennek kellő megalapozása érdekében az EKTB szellemi tulajdonért felelős szakértői al csoportja széles körű társadalmi konzultációt kezdeményezett, véleményt kérve az érintett érdek-képviselői és szakmai szervezetektől. E konzultáció tanulságaira nagyban építve készült el a közösségi szabadalommal kapcsolatos új alapmandátum (a szakzsargonban ezt „TÁP”-ként is emlegetik, a „tárgyalási álláspont” rövidítését, betűszavát használva). Ezt az új alapmandátumot az EKTB 2009. június 2-i (247.) ülésén jóváhagyták.

1.2. Ennek az írásnak az a célja, hogy a közösségi szabadalommal kapcsolatos legutóbbi fejleményeket, az e tárgyban született legújabb tervezeteket és tanulmányokat elsősorban a felülvizsgált, megújított magyar álláspont mentén ismertesse. A szóban forgó tervezetek és tanulmányok a következők:

- az elnökség munkaanyagként előterjesztett felülvizsgált javaslata a közösségi szabadalomról szóló tanácsi rendeletre (8588/09 PI 28),⁶
- az elnökség munkaanyaga a szabadalmi hivatalok közötti együttműködésnek a közösségi szabadalom kapcsán történő továbbfejlesztéséről (6044/09 PI 9),⁷
- a Bizottság szolgálatainak munkaanyaga a közösségi szabadalom fenntartási díjainak felosztásáról (13752/08 PI 65).⁸

⁶ Munkadokumentum az Elnökségtől: Felülvizsgált javaslat – A Tanács rendelete a közösségi szabadalomról. Brüsszel, 2009. április 7. (09.06) (OR. en), 8588/09 PI 28; Presidency working document – Revised proposal for a Council Regulation on the Community patent. Brussels, 7 April 2009, 8588/09 PI 28; a rendelettervezet egyes rendelkezéseit e dokumentum hivatalos magyar szövegéből idézzük, noha e fordítás helyenként még hagy kívánni valót maga után.

⁷ Presidency working document – Towards an Enhanced Partnership between Patent Offices under the Community Patent. Brussels, 3 February 2009, 6044/09 PI 9.

⁸ Working document from the Commission services – Distribution of Annual Renewal Fees from the Community Patent. Brussels, 3 October 2008, 13752/08 PI 65.

II. A KÖZÖSSÉGI SZABADALOMRÓL SZÓLÓ RENDELET TERVEZETE

A rendelettervezet általános vonásai

2.1. A közösségi szabadalomról szóló tanácsi rendeletre vonatkozó – elnökségi munkaanyagként előterjesztett – felülvizsgált javaslat (8588/09 PI 28)⁹ főbb vonalaiban továbbra is követi a Bizottság 2000 augusztusában előterjesztett eredeti javaslatát,¹⁰ és nem sokban különbözik annak legutóbbi – a szlovén elnökség által készített – változatától (9465/08 PI 25).¹¹ A rendelettervezet szerint a közösségi szabadalom egységes jellegű volna, ahhoz a Közösség egész területén, valamennyi tagállamban ugyanaz a jogi hatály fűződne. A közösségi szabadalmat csak a Közösség egészére vonatkozóan lehetne megadni, átruházni vagy megsemmisíteni, és csak ugyanilyen hatállyal lehetne oltalmának megszűnését megállapítani.¹² A közösségi szabadalom egységes jellege az általánosnak tekinthető felfogás szerint az Európai Unió egységes belső piacának természetéhez igazodik, annak igényeit elégíti ki.¹³ A közösségi szabadalmi rendszer ugyanakkor nem váltaná fel, nem szüntetné meg és nem tenné feleslegessé a nemzeti szabadalmak rendszerét,¹⁴ a rendelettervezet e két rendszer

⁹ L. a 6) lábjegyzetet.

¹⁰ L. az 1) lábjegyzetet.

¹¹ Presidency working document – Revised proposal for a Council Regulation on the Community patent. Brussels, 23 May 2008, 9465/08 PI 25.

¹² A tervezet 2. cikkének (2) bekezdése értelmében: „A közösségi szabadalom egységes jellegű. A közösségi szabadalom hatálya a Közösség egész területére kiterjed, és csak a Közösség egésze vonatkozásában adható meg, ruházható át, nyilvánítható érvénytelennek, illetve szűnik meg.”

¹³ A tervezet preambulumának (1) bekezdése szerint: „A Közösség tevékenységei közé tartozik egy olyan belső piac kialakítása, amelyet az áruk szabad mozgásának útjában álló akadályok megszüntetése jellemez, valamint egy olyan rendszer létrehozása, amely biztosítja, hogy a verseny a belső piacon ne torzuljon. E célok megvalósítását elősegíti az olyan jogi feltételek kialakítása, amelyek lehetővé teszik, hogy a vállalkozások tevékenységeiket az áruk előállítása és forgalmazása tekintetében a közösségi léptékhez igazítsák. A vállalkozások rendelkezésére álló jogi eszközök között szerepelnie kell egy egységes oltalmat élvező szabadalomnak, amelynek hatálya a Közösség területének egészére kiterjedően egységes.”

¹⁴ Az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) által az Európai Szabadalmi Egyezmény [ESZE, I. a 16) lábjegyzetet] alapján megadott európai szabadalmakat is valójában – megadásukat követően – a „nemzeti szabadalmak rendszeréhez” kell sorolni. [L. az ESZE 2. cikkének (2) bekezdését, amelynek értelmében az európai szabadalom mindegyik szerződő államban, amelyre kiterjedően azt megadták, ugyanazzal a hatállyal rendelkezik és ugyanolyan feltételek alá esik, mint az ebben az államban megadott nemzeti szabadalom, kivéve, ha az egyezmény eltérően rendelkezik. A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (Szt.) 84/G. §-a is ezt tükrözi annak kimondásával, hogy az európai szabadalom azonos hatályú a Magyar Szabadalmi Hivatal által megadott szabadalommal. L. még továbbá az ESZE 64. cikkét.] A közösségi szabadalom mellett a rendelettervezet szerint nemcsak a nemzeti úton megadott szabadalmak maradnak fenn, hanem a „hagyományos”, azaz a nemzeti szabadalmi rendszerek részévé váló európai szabadalmak is.

együttéléséből indul ki, párhuzamos fennállásuk feltételezésére épül.¹⁵ A rendelettervezet szerint a közösségi szabadalmakat az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) adná meg, ami igényli a Közösség csatlakozását az Európai Szabadalmi Egyezményhez (az ESZE-hez)¹⁶ azt követően, hogy erre az egyezmény megfelelő módosításával jogi lehetőség nyílik. A közösségi szabadalom megadásáig terjedő szakasz kérdéseit az ESZE rendezné, azaz e tekintetben a közösségi szabadalom az európai szabadalom egyik válfaja volna. A közösségi rendelet ezért a szabadalom megadását követően jelentkező kérdések szabályozására szorítkozik; e kérdésekben viszont autonóm, közösségi jogrendet alakítana ki.¹⁷

2.2. A tervezettel kapcsolatban még számos nyitott, vitatott kérdés maradt. A legfontosabbak közé a következők tartoznak: a közösségi szabadalom nyelvi rezsimje, a közösségi szabadalom kapcsán érvényesülő nyelvi-fordítási követelmények; az ESZE és a rendelettervezet viszonya; a tagállamok nemzeti szabadalmi hivatalainak szerepe – és kapcsolatuk az ESZH-val – a közösségi szabadalmi rendszer működtetésében; a közösségi szabadalom fenntartásáért fizetett díjak felosztása az ESZH, illetve a tagállamok nemzeti szabadalmi hivatalai között. Mindezekre ez az írás külön-külön kitér.

¹⁵ A rendelettervezet preambuluma (4b) bekezdése erről a következőképpen szól: „A közösségi szabadalom harmadik lehetőséget kínál. E helyett a bejelentőknek továbbra is lehetőségük lesz nemzeti vagy európai szabadalmat kérelmezni. Ez a rendelet nem sérti a tagállamok nemzeti szabadalom adására vonatkozó jogát, és nem lép a tagállamok szabadalmi jogszabályai vagy az EPC [azaz az ESZE] által létrehozott európai szabadalmi jog helyébe.”

¹⁶ A Magyar Köztársaság 2003. január 1-jével csatlakozott az ESZE-hez, az egyezményt a 2002. évi L. törvény hirdette ki.

¹⁷ A tervezet 2. cikkének (1) bekezdése szerint: „A közösségi szabadalom a Közösséget megjelölő, az EPO [azaz az ESZH] által az EPC rendelkezései értelmében megadott szabadalom.” Emellett a preambulom (2) és (2a) bekezdése kinyilvánítja, hogy „... az EPO szakértelmét fel kell használni a közösségi szabadalom megadása során”, és hogy az „EPO központi szerepet tölt majd be a közösségi szabadalmak kezelésében, a bejelentések vizsgálata és a közösségi szabadalmak megadása tekintetében pedig kizárólagos hatáskörrel bír majd”. A preambulom (3)–(4a) bekezdései pedig a közösségi rendelet és az ESZE viszonyát hivatottak megvilágítani: „Az Európai Közösség az EPC-hez való csatlakozással olyan területként lesz az Egyezmény rendszerének része, amelyre vonatkozóan egységes szabadalom adható. A közösségi szabadalomra tehát az annak megadása előtti szakaszban az EPC irányadó. Ennélfogva elegendő, ha a Közösség a rendelettel a közösségi szabadalomra annak megadását követően alkalmazandó jogszabályt alkotja meg. Az EPO-t a közösségi szabadalom annak megadása utáni szakaszban történő kezelésével is meg kell bízni, például ami a nemzeti szabadalmi hivatalok vonatkozásában az éves díjak beszedését és elosztását, továbbá a Közösségi Szabadalmi Lajstrom kezelését illeti. Amennyiben ez a rendelet másképp nem rendelkezik, a közösségi szabadalomra alkalmazandó anyagi jogra – például a szabadalmaztathatóságot, a szabadalmi oltalom körét, a szabadalmi oltalom korlátait illetően – az EPC és a nemzeti jog közösségi jognak megfelelő vonatkozó rendelkezései irányadók.”

2.3. A rendelettervezethez szorosan kapcsolódik az Európai és Közösségi Szabadalmi Bíróság létrehozása és az erre kidolgozott megállapodástervezet;¹⁸ erről az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle e számában külön tanulmány ad ismertetést.

A közösségi szabadalom nyelvi rezsimje

2.4. A tervezet 24a–24c. cikkei szabályozzák a közösségi szabadalom nyelvi feltételeit. A 24a. cikk a közösségi szabadalmi bejelentés benyújtása kapcsán irányoz elő fordítási könnyítéseket és kedvező költségviselési szabályokat. A 24b. cikk alapján jogi relevanciájú fordítás nem készülne az angol, francia vagy német nyelven megadott közösségi szabadalomról (még annak igénypontjairól sem); csupán a szabadalmi tájékoztatás céljára lehetne – egyéni kezdeményezésre („on demand”) – letölteni gépi úton készült fordítást az ESZH honlapjáról. A 24c. cikk szerint jogvita esetén a szabadalmasnak kellene a saját költségén a feltételezett bitorló vagy a bíróság rendelkezésére bocsátani a szabadalom fordítását. Érdemes sorra venni ezeket a szabályokat, és külön-külön elemezni, illetve értékelni őket.

2.5. A tervezet 24a. cikke talányosan rendelkezik a bejelentés nyelvéről:

„A közösségi szabadalmi bejelentést az EPC-ben [azaz az ESZE-ben] említett nyelvek egyikén kell benyújtani. A bejelentő azonban ehelyett tagállamának egyik hivatalos nyelvén is megteheti a bejelentését, amely nyelvnek az EU hivatalos nyelvének kell lennie. Ez utóbbi esetben a bejelentést le kell fordítani az EPO valamelyik hivatalos nyelvére, amelyet a bejelentőnek az eljárás nyelveként meg kell jelölnie. A kapcsolódó fordítási költségeket a rendszer viseli.”

Az értelmezéshez nem nyújt sok segítséget a preambulum idevágó bekezdése sem:

„(2b) A közösségi szabadalomra irányuló bejelentést közvetlenül az EPO-nál [azaz az ESZH-nál] vagy valamelyik tagállam nemzeti szabadalmi hivatalánál kellene benyújtani. Annak érdekében, hogy különösen a kkv-k számára könnyebbé váljon a szabadalmi rendszer igénybevétele, azokban a tagállamokban, amelyek nyelve nem tartozik az EPO hivatalos nyelvei közé, a bejelentőknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a bejelentést a nemzeti szabadalmi hivatal munkanyelvén tehesék, amennyiben az az EU valamelyik hivatalos nyelve. Abban az esetben, ha a bejelentő az EPO hivatalos nyelveitől eltérő nyelven nyújtja be a bejelentést, meg kell jelölnie az EPO valamelyik hivatalos nyelvét az eljárás nyelvének. A fordításhoz kapcsolódó költségeket a rendszer viseli (közös költségviselés).”

A rendelettervezettel kapcsolatos előkészítő iratok még olyan elképzelést is vázoltak, hogy az adott tagállam nemzeti iparjogvédelmi hatóságára tartozhatna az ESZH hivatalos

¹⁸ Working document from the General Secretariat of the Council – Draft Agreement on the European and Community Patents Court and Draft Statute – Revised Presidency text. Brussels, 23 March 2009, 7928/09 PI 23, COUR 29. L. az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle e számában *Jókúti András* tanulmányát.

nyelveitől különböző nemzeti nyelven nála benyújtott európai szabadalmi bejelentésnek az ESZH valamelyik hivatalos nyelvére történő fordítása.¹⁹

A közösségi szabadalmi bejelentések benyújtására javasolt nyelvi rezsim (vagyis a 24a. cikk, különösen annak második mondata) nem áll összhangban az ESZE 14. cikkének (2) bekezdésével,²⁰ valamint a Szabadalmi Jogi Szerződés 5. cikkének (2) bekezdésével.²¹ Mindkét rendelkezés megengedi ugyanis (bizonyos adatok kivételével) a szabadalmi bejelentés bármely nyelven történő benyújtását. A rendelettervezet e cikke egyébként pedig csupán részlegesen megismétli az ESZE idevágó rendelkezéseit,²² aminek a funkciója nem világos. (A tervezettel kapcsolatos előkészítő iratban tükröződő elképzelésre reagálva pedig indokolt jelezni: a nemzeti szabadalmi hivatalok számára nem irányozható elő semmiféle szerepkör az európai szabadalmi bejelentések fordításainak elkészítésében; ez csak a bejelentőre tartozhat, a nemzeti hivatalok feladataival összeegyeztethetetlen volna.) A magyar álláspont ez ügyben is arra az alapelvre épül, hogy a fordítás csak a szabadalmas felelőssége, kockázata és költsége lehet.²³

¹⁹ „[I]n order to facilitate access to the patent system for SMEs in those Member States who do not have a language in common with one of the EPO’s languages, applicants should be entitled to file applications in their own language with their national office. The national office would then take care of the translation of the application into one of the EPO languages designated by the applicant as language of proceedings. National offices would then be reimbursed for these costs by the Community patent system (mutualisation of the costs) ...” Presidency working document – Towards a Community patent – Translation arrangements and distribution of fees. Brussels, 28 April 2008, 8928/08 PI 22.

²⁰ Az ESZE 14. cikkének (2) bekezdése ugyanis eleve megengedi – bármiféle megszorítás nélkül – az európai szabadalmi bejelentés bármely nyelven történő benyújtását, feltéve, hogy az ESZH valamelyik hivatalos nyelvén készült fordítást később, az előírt határidőn belül benyújtják. L. még a 22) lábjegyzetben található magyarázatot.

²¹ A Genfben, 2000. június 1-jén elfogadott Szabadalmi Jogi Szerződés (PLT) kihirdetéséről a 2007. évi CXXXXI. törvény gondoskodik. A PLT 5. cikkének (2) b) pontja szerint a bejelentés leírásnak tekinthető része a bejelentési nap céljaira bármilyen nyelven benyújtható.

²² Az Európai Szabadalmi Szervezet (ESZSZ) mindkét szervének, azaz mind az ESZH-nak, mind az Igazgatótanácsnak három hivatalos nyelve van: az angol, a francia és a német [ESZE 14. cikk (1) bek. és 31. cikk]. Ezek közül a bejelentő által választott egyik nyelv lesz – főszabályként – az ESZH előtt az eljárás nyelve; a bejelentőnek az említett nyelvek egyikén kell benyújtania vagy arra kell lefordítania az európai szabadalmi bejelentést. Az európai szabadalmi bejelentéseket az eljárás nyelvén kell közzétenni; az európai szabadalmak leírásait is ezen a nyelven készítik el és hirdetik meg, ennek azonban párosulnia kell az igénypontok fordításával az ESZH másik két hivatalos nyelvén. Az Európai Szabadalmi Közlöny és az ESZH Hivatalos Lapja az ESZH mindhárom hivatalos nyelvén megjelenik; az európai szabadalmi nyilvántartásba való bejegyzések szintén mindhárom hivatalos nyelven megtörténnek; kétség esetén közülük az eljárás nyelvén tett bejegyzés a hiteles [ESZE 14. cikk (2)–(8) bek. és az ESZE-hez kapcsolódó Végrehajtási Szabályzat (ESZE VSZ) 3–7. szabályai; az ESZE VSZ kihirdetéséről l. a 319/2007. (XII. 5.) Korm. rendeletet]. L. még a 20) lábjegyzetben foglaltakat.

²³ E nézetet megerősítették a hazai szakmai szervezeteknek a konzultáció során tett észrevételei is. Pl. *Molnár Imrénének* a Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület szakmai továbbképzésén (Balatonfüreden, 2009. szeptember 11-én) tartott korreferátuma (p. 1) szerint: „Álláspontunk szerint kizárólag a bejelentő vagy az általa megbízott személy lehet a fordító, hiszen a bejelentő felel a szabadalmi bejelentés tartalmáért (l. például az Európai Szabadalmi Egyezmény 70. cikkelyét), hiszen ő kíván jogot szerezni. Elfogadhatatlannak tűnik, hogy az adott esetben az MSZH bízjon meg – a bejelentőn kívül – bárkit is a fordítással. Mi van, ha a fordítás hibás lesz, például oltalmi köre szűkebb? Az MSZH fogja vállalni az ebből eredő károk megtérítését a szabadalmas számára?”

2.6. Ha lehet, még inkább vitatható – és vitatott is – a rendelettervezet 24b. cikke. Ez a cikk szól a közzétett közösségi szabadalmi bejelentésekkel és a megadott közösségi szabadalmakkal kapcsolatos fordítási „szolgáltatásról”. Fordítási követelményről nem beszélhetünk, hiszen e cikk semmiféle olyan követelményt nem támaszt, amelynek elmulasztása vagy nem megfelelő teljesítése jogkövetkezményt vonna maga után. A 24b. cikk alcíme szerint „szabadalmi információk szolgáltatását célzó fordításokról” volna szó. A kapcsolódó preambulumbekkezdés a következőképpen próbál „megagyazni” a 24b. cikknek:

„(5) A Közösség annak érdekében, hogy elősegítse a szabadalmi információhoz való hozzáférést, valamint a technológiai ismeretek és a soknyelvűség terjesztését, a közösségi szabadalomra vonatkozóan gépi fordítóprogramot hoz létre, amely azonnali hozzáférést biztosít majd a közzétett szabadalmi bejelentések fordításához valamennyi uniós hivatalos nyelven. A program az érdeklődők kérésére az interneten keresztül nyújtana fordítást a szabadalmi bejelentésről annak közzétételét követően. Ezek a gyorsfordítások kizárólag tájékoztató jellegűek lennének, joghatással nem bírnának. A program finanszírozását a rendszer biztosítja, és a program teljes körű működése akkor kezdődik, amikor a közösségi szabadalmi rendszer hatályba lép.”

Maga a 24b. cikk pedig a következőképpen rendelkezik:

„(1) A szabadalmi bejelentés közzétételét követően szabadalmi információk szolgáltatása céljából a szabadalmi leírások és igénypontok valamennyi közösségi hivatalos nyelvi fordítását rendelkezésre kell bocsátani.

(2) Ezeket a fordításokat egy központi szakszolgálat gépi fordítóprogram segítségével, kérésre készíti el. E fordítóprogram műszaki terminológiát tartalmazó, a nemzetközi szabadalmi osztályozási rendszerhez kapcsolódó elektronikus szótárakkal működik majd.

(3) Az e cikkben említett fordítások tájékoztató jellegűek, joghatással nem rendelkeznek.”

A közzétett közösségi szabadalmi bejelentésekre és – különösképpen – a megadott közösségi szabadalmakra a 24b. cikkben előírányzott – pusztán tájékoztatási célú – automatikus, gépi fordítás, amely egyedi lehívással válna hozzáférhetővé az érdeklődők számára, számos okból kifogásolható. A szabadalmakkal kapcsolatos minden eddigi – tervezett vagy ténylegesen érvényesülő – fordítási követelmény arra az elvre épül, hogy a fordítás a szabadalmas felelőssége, kockázata és költsége. A tervezet szerint ez megváltozna, és mindez a „rendszer”, azaz ez esetben feltehetőleg az ESZH-t, az ESZH költségvetését terhelné. Kétséges továbbá, hogy kijelenthető-e az ESZH által hozzáférhetővé tett fordításokról (még ha gépi úton készüléne is), hogy nincs, nem lehet jogi hatásuk. Egyrészt a szabadalmi rendszer legitimációs alapjához tartozik a publikációs elv, a találmánynak a köz számára való feltárása, a szabadalmak információs funkciója. Másrészt, jogvita esetén a bíróság bizonytalannal zárható el attól, hogy az eset összes körülménye közt azt is mérlegelje és értékelje, hogy a bitorló (vagy az állítólagos bitorló) az ESZH honlapjáról lehívott fordításban bízva, annak alapján tájékozódva járt el. Kérdéses az is, hogy a gépi fordításról miért kell egyáltalán a rendeletben külön rendelkezni, ha annak nincs semmilyen joghatása, és arról egyébként

is az ESZH-nak kellene gondoskodnia. S végül a gépi fordítás opciója kifogásolható amiatt is, mert középtávon nem várható, hogy ezen az úton megfelelő minőségű fordítások készülnének. Ezt megerősítette a közelmúltban a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Nemzetközi Irodájának idevágó elemzése is.²⁴ A gépi fordítások súlyos hiányosságaira a magyarországi szakmai szervezetek is felhívták a figyelmet.²⁵

2.7. A tervezet 24c. cikke meglehetősen pongyolán, hiányosan szól arról, hogy a közösségi szabadalom teljes fordítását jogvita esetén mindazonáltal el kellene készítenie a szabadalmasnak:

„Közösségi szabadalommal kapcsolatos jogvita esetén a szabadalom jogosultja saját költségén

a) a feltételezett szabadalombitorló kérésére rendelkezésre bocsátja a szabadalomnak azon állam hivatalos nyelvén készített, teljes fordítását, amelyben a feltételezett szabadalombitorlásra sor került, illetve amelyben a feltételezett szabadalombitorló székhelye található;

b) bírósági eljárás során a bíróság kérésére rendelkezésre bocsátja a szabadalomnak az eljárás nyelvén készített, teljes fordítását.”

A bevezető szöveg általában jogvitát említ, az a) pont viszont már csak bitorlás esetén látszik alkalmazhatónak. Úgy tűnik továbbá, hogy e cikk és a bíraskodási megállapodás tervezete (III. részének II. fejezete)²⁶ között sincs meg a kívánatos összhang. [Lehet ugyan éppenséggel érvelni azzal, hogy a megállapodástervezet az eljárás nyelvét szabályozza, a rendelettervezet e cikke pedig a jogérvényesítés feltételeként írta elő a közösségi szabadalom teljes lefordítását. Ez az érvelés azonban nem volna túl meggyőző. Egyrészt kevés értelme volna valamely nyelven megkövetelni a szabadalom fordítását, ha az eljárás nem azon a nyelven folyik. Másrészt a rendelettervezet 24c. cikkének b) pontja eleve úgy szól,

²⁴ „The quality of machine translation is expected to constantly increase ... However, there is no expectation that such translations will become sufficiently accurate to be useful for publication purposes and thus legal purposes in the near future.” WIPO PCT/A/38/4, July 31, 2008.

²⁵ „Az új tervezet fordítási megoldás-javaslatát ... szerintünk olyan lehetetlen helyzetet fog okozni, hogy az eddig is nehezen érthető szabadalmi szövegek, párosulva a központilag nyújtott gépi fordításokkal, egyszerűen érthetlenné válnak, tehát a ... veszélyek hatványozódnak. Az utóbbi években alkalmunk volt néhány, valószínűleg a tervezett rendszerrel készített magyar szakmai fordítás érvényesítésre küldött szövegének ellenőrzésére; az eredmény lesújtó volt, és nem valószínű, hogy belátható időn belül lényeges javulás lenne várható.” Észrevétel a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamarától, Budapest, 2009. május 14., p. 2.; „A jelenlegi technikai körülmények (fordítógép+software) között ... tökéletesen használhatatlan fordítások születnek: az AIPPI bostoni kongresszusán köröztek az ESZH programjával spanyolról angolra fordított szöveget, teljesen értelmetlen volt! Így azután a szabadalmi rendszer egyik értéke, a közkeletű tájékoztatása sikkadna el. Ugyancsak aggályos a joghatály-nélküliség!” A Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda állásfoglalása a közösségi szabadalommal és a közösségi bíraskodással kapcsolatosan. Budapest, 2009. május, p. 1.

²⁶ L. a 18) lábjegyzetben említett elnökségi munkadokumentumot és tanulmányt. Elég itt annyit megjegyezni, hogy a megállapodástervezet több rendelkezéséből is adódhat olyan eredmény, hogy a bírósági eljárás nyelve a „szabadalom nyelve” lesz, azaz az a nyelv, amelyen az ESZH előtti eljárást lefolytatták.

hogy a bíróság az eljárás nyelvére való teljes fordítást követelhetné meg; az a) pont pedig csak bitorlási ügyekben „lépne be”.²⁷

2.8. Az új alapmandátumban is tükröződő magyar álláspont szerint a fordításokat illetően a 2003. évi közös politikai megközelítésben²⁸ vagy a Londoni Megállapodásban foglalta-

²⁷ A rendelettervezet e cikkének szövegezését mindazonáltal annak tudatában érdemes csupán kritizálni, hogy az nagyban „hajaz” a Londoni Megállapodás 2. cikkének megfogalmazására.

²⁸ A 2003. márciusi közös politikai megközelítés [l. a 2) lábjegyzetet] abból indult ki, hogy a közösségi szabadalom nyelvi rezsimjének ki kell elégítenie a következő követelményeket: anyagilag megengedhetőnek és költségkímélőnek kell lennie (affordability, cost-efficiency), miközben garantálnia kell a jogbiztonságot és a diszkriminációmentességet (legal certainty and non-discrimination). A megadásáig terjedő szakaszban a közösségi szabadalom nyelvi szabályai az ESZE szerint alakultak volna. A közösségi szabadalom hatályosulásához megkövetelt fordításokról a közös politikai megközelítés 2.3. pontja a következőképpen szól:

„A jogbiztonság érdekében – különösen a kártérítés iránti perekkel és igényekkel kapcsolatban –, valamint a diszkriminációmentesség és a szabadalmazott technológia terjesztése céljából, a bejelentőnek, amint megadják a szabadalmat, be kell nyújtania az összes igénypont fordítását a Közösség összes hivatalos nyelvén, kivéve, ha valamely tagállam lemond a hivatalos nyelvére készítendő fordításról. A fordításokat az ESZH-nál fogják benyújtani, és költségeit a bejelentőnek kell viselnie, aki a szabadalmi bejelentésbe foglalandó igénypontok számáról és hosszáról amúgy is dönt, befolyást gyakorolva ezzel a fordítási költségekre.”

A Tanács a közös politikai megközelítés e pontjához az a nyilatkozatot fűzte, hogy az „amint megadják a szabadalmat” kifejezést úgy kell érteni: a szabadalom megadásától számított ésszerű időn belül. Ez idő alatt pedig, addig is, amíg a fordítások rendelkezésre nem állnak, a szabadalmat érvényesnek (pontosabban: hatályosnak) kell tekinteni. A Tanács nyugtázta továbbá, hogy a német delegáció szerint ésszerű idő volna a szabadalom megadásától számított két év is (szemben az ESZE 65. cikke szerinti legalább három hónappal, illetve a Luxemburgi Egyezmény 30. cikke alapján előírt három hónappal). Később ez vált az egyik olyan kérdéssé, amelyben nem sikerült konszenzust elérni a rendelettervezetnek a közös politikai megközelítéssel összhangban történő átdolgozása során. Az ésszerű időre vonatkozó tagállami javaslatok a három és a huszonnégy hónapos időtartam között ingadoztak, hat, kilenc és tizenkét hónapos közbülső opciókkal. További vitatéma volt, hogy a közösségi szabadalom igénypontjainak – a szabadalom hatályosulásához megkövetelt – fordításait hol kelljen előterjeszteni. Az akkori rendelettervezet 24a. cikke értelmében – a jelentő válasza szerint – a fordítást vagy az ESZH-nál, vagy a fordítással megegyező hivatalos nyelvet használó tagállam (erre vállalkozó) nemzeti szabadalmi hivatalánál lehetett volna előterjeszteni, azzal, hogy az utóbbi haladéktalanul továbbította volna azt az ESZH-hoz. A fordításokat az ESZH publikálta volna internetes adatbázisában, illetve juttatta volna el külön is a tagállamok nemzeti szabadalmi hatóságaihoz. Egyes tagállamok kötelezővé tették volna, mások pedig kizárták volna a fordításnak a „nyelv szerint illetékes” nemzeti hivatalnál történő előterjesztését. Még mélyebb nézetkülönbség alakult ki abban, hogy a hibás fordításhoz és annak kijavításához milyen jogkövetkezmények fűződjenek. Több tagállam számára sem volt elfogadható, hogy a szóban forgó rendelettervezet 24c. cikke az ESZE 70. cikkében foglaltakhoz képest a szabadalmas javára billentette volna el az érdekegyensúlyt: a szűkebb terjedelmű oltalmat eredményező korábbi fordításban bízó, jóhiszemű személyeknek csupán két évre és csak díjfizetés ellenében engedett volna továbbhasználati jogot. Emellett a tervezet 44. cikkének (3a) bekezdése a hibás fordításban bízó személyeket is csak akkor mentesítette volna a bitorlásért való kártérítési felelősség alól, ha nem tudták vagy kellő gondosság mellett sem tudhatták volna, hogy bitorolják a szabadalmat. A 2003. márciusi közös politikai megközelítés mentén megindult jogalkotási folyamat végül épp az említett kérdésekben kialakult nézetkülönbségek miatt rekedt meg és jutott holtpontra.

kat²⁹ tudnánk elfogadni (mindkettő azt eredményezné, hogy legalább a közösségi szabadalom igénypontjairól készülne – joghatással rendelkező – magyar fordítás). Kulcskérdés, hogy a fordításhoz, illetve a hibás fordításhoz érdemi jogkövetkezmények fűződjenek, azaz az igénypontoknak az EU hivatalos nyelveire való lefordítása legyen a közösségi szabadalom hatályosulásának (illetve érvényességének) feltétele, a hibás fordítás jogkövetkezményeit pedig a szabadalmasok viseljék, és ne a jóhiszemű harmadik személyek.³⁰ A Londoni Megál-

²⁹ Agreement on the application of Article 65 of the Convention on the grant of European Patents (WPR/6/00 Rev. 3, Limassol, 09. 06. 2000.). OJ EPO 2001, p. 549. (Magyar nyelvű hivatalos címe szerint: a Londonban, 2000. október 17-én kelt, az európai szabadalmak megadásáról szóló Egyezmény 65. cikkének alkalmazásáról szóló Megállapodás.) A Londoni Megállapodás szerint a részes országok eltekintenek az ESZE 65. cikkének (1) bekezdésében lehetővé tett fordítási követelmény érvényesítésétől, vagyis annak előírásától, hogy az európai szabadalomnak az adott országban való hatályossá tételéhez meghatározott határidőn belül be kell nyújtani az európai szabadalom fordítását az érintett állam hivatalos nyelvén. Ennek feltétele szabadalom az országokban, amelyeknek az ESZH valamelyik hivatalos nyelve (vagyis az angol, a francia vagy a német) nem hivatalos nyelve, hogy a szabadalom szövege az említett három hivatalos nyelv közül az érintett ország által választott nyelven rendelkezésre álljon. Továbbá ezek az országok a megállapodáshoz való csatlakozásuk után is megkövetelhetik az igénypontoknak a saját hivatalos nyelvükre való lefordítását. Az érintett ország hivatalos nyelvére – a megállapodás szerint – csak akkor kell az európai szabadalom szövegét lefordítani, ha a szabadalommal kapcsolatban jogvita keletkezik. A Londoni Megállapodás – amelynek Magyarország 2011. január 1-jével válik részesevé – 2008. május 1-jén lépett hatályba. A Londoni Megállapodást hazánkban a 2009. évi XXXIII. törvény hirdeti ki.

³⁰ L. az ESZE 70. cikkét, illetve az Szt. 84/J–84/K. §-át. Az ESZE 70. cikke az európai szabadalmi bejelentés és az európai szabadalom hiteles szövegét jelöli ki. Az európai szabadalmi bejelentés, illetve az európai szabadalom hiteles szövege az ESZH előtti bármely eljárásban és bármely szerződő államban az ESZH előtti eljárás nyelve szerinti szöveg [ESZE 70. cikk (1) bek.]. Bármelyik szerződő állam előírhatja viszont, hogy ha az európai szabadalmi bejelentés vagy az európai szabadalom alapján fennálló oltalom terjedelmét az érintett állam hivatalos nyelvén készült fordítás szűkebben határozza meg, mint az ESZH előtti eljárás nyelve szerinti szöveg, az adott államban – a megsemmisítési eljárás esetét kivéve – e fordítás szövege minősüljön hitelesnek [ESZE 70. cikk (3) bek.]. Ha valamely szerződő állam él ezzel a szabályozási opcióval, lehetővé kell tennie a fordítás kijavítását, illetve továbbhasználati jogot kell adnia a szűkebb terjedelmű oltalmat eredményező korábbi fordításban bízó, jóhiszemű személyeknek [ESZE 70. cikk (4) bek.]. A szerződő államoknak adott e szabályozási mozgásteret tölti ki az Szt. 84/J. és 84/K. §-a. Ha az európai szabadalmi bejelentés és az európai szabadalom igénypontjainak, illetve leírásának magyar nyelvű fordítása szerint a szabadalmi oltalom terjedelme szűkebb, mint az ESZH előtti eljárás nyelvén készült igénypontok, illetve leírás szerint, a szabadalmi oltalom terjedelmét a magyar nyelvű fordítás szerint kell megállapítani, kivéve az európai szabadalom megsemmisítésének kérdésében (mert abban mindig az ESZH előtti eljárás nyelvén készült szöveg lesz az irányadó) (Szt. 84/J. §). Ugyanakkor a bejelentő, illetve a szabadalmas bármikor kérheti az igénypontok, illetve a leírás magyar nyelvű fordításának kijavítását. A kijavított fordítás szerinti oltalom akkor válik hatályossá, amikor az MSZH közölte a hatósági tájékoztatást a fordítás kijavításáról [Szt. 84/K. § (1) és (2) bek.]. Az ESZE 70. cikkének (4) bekezdésére épülő továbbhasználati jogot az Szt. 84/K. §-ának (6) bekezdése szabályozza: azzal szemben, aki a fordítás kijavítására vonatkozó hatósági tájékoztatás közlésének napját megelőzően kezdte meg belföldön, jóhiszeműen és gazdasági tevékenysége körében a korábbi fordítás szerint a szabadalomba nem ütköző hasznosítást, vagy ilyen hasznosítás érdekében komoly előkészületet tett, az európai szabadalom oltalma – a hasznosításnak, illetve az előkészületnek az említett hatósági tájékoztatás közlésének napján meglévő mértékéig – hatálytalan. Az ebből eredő jogosultságot csak a jogosult gazdálkodó szervezettel [Ptk. 685. § c) pont] vagy annak – a hasznosítást, illetve az előkészületet folytató – szervezeti egységével együtt lehet átruházni.

lapodás alapulvétele mellett különösképpen az szólna, hogy Magyarország 2011. január 1-jei hatállyal csatlakozik a megállapodáshoz (az Országgyűlés a közelmúltban fogadta el az erről szóló törvényt).³¹ A Londoni Megállapodásra építő opció a magyarországi érdek-képviseleti és szakmai szervezetekkel lefolytatott konzultáció során is támogatást kapott.³² A Londoni Megállapodást mind ez idáig az Európai Unió 11 tagállama ratifikálta (közülük tízben már hatályos, Magyarország pedig 2011. január 1-jén lép hatályba a megállapodás).

A közösségi szabadalom mint az európai szabadalom válfaja; a rendelettervezet és az ESZE viszonya

2.9. Hasonlóan a bíraskodási megállapodáshoz,³³ a rendelettervezet is abba a hibába esik, hogy nem tisztázza (illetve nem tükrözi pontosan) az európai és a közösségi szabadalom, illetve az ESZE és a közösségi szabadalomról szóló rendelet közötti viszonyt. Ez különösen szembetűnő pl. a tervezet 2. és 28. cikke esetében. A 2. cikk (3) bekezdésének második mondata megfélekedezni látszik arról, hogy a közösségi szabadalmakat az ESZE alapján adják majd meg.³⁴ A 2. cikk (4) bekezdése pedig indokolatlanul és igazolhatatlan módon megfordítja a Közösség nemzetközi szerződésai és saját jogszabályai közötti hierarchiát,³⁵ hiszen – legalábbis látszólag – a tanácsi rendeletnek adna elsődlegességet az ESZE-vel szemben (holott az utóbbinak a Közösség is szerződő felévé válna).³⁶ A tervezet számos további ponton kerül problematikus viszonyba az ESZE rendelkezéseivel. A 28. cikk pl. fölösle-

³¹ L. a 29) lábjegyzetet.

³² A MAGYOSZ pl. javasolta, hogy „a fordítási követelmények feleljenek meg a Londoni Megállapodásban lefektetett követelményeknek”. A MAGYOSZ véleménye. Budapest, 2009. április 28., p. 2.

³³ L. a 18) lábjegyzetben említett elnökségi munkadokumentumot és tanulmányt.

³⁴ A tervezet 2. cikke (3) bekezdésének első két mondata a következőképpen szól: „A közösségi szabadalom önálló jellegű. Arra kizárólag e rendelet rendelkezései és a közösségi jog általános alapelvei vonatkoznak.” Holott a közösségi szabadalomra teljesen nyilvánvalóan vonatkoznak majd az ESZE rendelkezései is.

³⁵ A tervezet 2. cikkének (4) bekezdése szerint „[a] közösségi szabadalomra abban az esetben vonatkoznak az EPC rendelkezései, amennyiben ez a rendelet különös szabályokról nem rendelkezik”.

³⁶ Az EK-szerződés 300. cikkének (7) bekezdése szerint a Közösség által kötött megállapodások „kötelezőek a Közösség intézményeire és a tagállamokra”. Ugyanez következik a szerződések jogáról szóló, Bécsben az 1969. évi május hó 23. napján kelt szerződés 26. és 27. cikkéből (kihirdette: 1987. évi 12. törvényerejű rendelet), illetve annak a nemzetközi szervezetek szerződéseire vonatkozó 1986. évi változatából:

„26. Cikk

Pacta sunt servanda

Minden hatályos szerződés kötelezi a részes feleket és a szerződést jóhiszeműen kell végrehajtaniok.

27. Cikk

A belső jog és a szerződések betartása

Egyetlen részes fél sem hivatkozhat belső jogának rendelkezéseire annak igazolásául, hogy elmulasztotta a szerződést teljesíteni ...”

L. még: I. Macleod, I. D. Hendry, Stephen Hyett: *The External Relations of the European Communities*. Oxford, 1998, p. 122–141.

sen, félvezető módon és az ESZE-vel ellentétesen ismétli meg az európai (köztük a jövőbeli közösségi) szabadalmak megsemmisítéséről szóló ESZE-beli rendelkezéseket (az ESZE 138. cikkét). Csak az ESZE lehet ebben irányadó, a közösségi rendelet nem.

A közösségi szabadalomra kidolgozott koncepció része volt, hogy a Közösség csatlakozik az ESZE-hez, valamint hogy ennek kapcsán, illetve érdekében az ESZE-t felülvizsgálják;³⁷ a 2003. évi közös politikai megközelítést követő munkálatok során a Bizottság az ESZE módosítására is javaslatot³⁸ tett, és azt a tanácsi munkacsoport több ízben meg is vitatta. Jelenleg azonban e téma egyáltalán nincs napirenden, holott az ESZE felülvizsgálata nélkülözhetetlen és különválaszthatatlan része volna a közösségi szabadalomra vonatkozó bármilyen átfogó megállapodásnak.

2.10. Az előzőekre figyelemmel a magyar álláspont szerint a közösségi szabadalomról szóló átfogó megállapodásnak ki kell terjednie az ESZE felülvizgálatára. Az egyezményt a Közösség csatlakozása és a közösségi szabadalom „befogadása” érdekében feltétlenül módosítani kell. Ennek során tisztázni és megfelelően rendezni kell az európai és a közösségi szabadalom, illetve az ESZE és a közösségi szabadalomról szóló rendelet közötti viszonyt.

III. A SZABADALMI HIVATALOK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS TOVÁBBFEJLESZTÉSE A KÖZÖSSÉGI SZABADALOM KAPCSÁN

3.1. Az Európai Unió cseh elnöksége munkadokumentumot (6044/09 PI 9)³⁹ terjesztett elő a közösségi szabadalommal kapcsolatban az ESZH és a nemzeti hivatalok közötti együttműködés és munkamegosztás lehetséges továbbfejlesztési irányairól. Ez az előterjesztés felvázolja – főként az Európai Szabadalmi Szervezetben (az ESZSZ-ben) létrejött Európai Szabadalmi Hálózatra (*European Patent Network*, EPN) építve – az együttműködés fő területeit, valamint intézkedési javaslatokat tesz az európai szabadalmi rendszer továbbfejlesztéséhez szükséges további munkamegosztásra és hatékonyságnövelésre.

3.2. Magyarország részéről üdvözlöttük a szabadalmi hivatalok közötti együttműködés továbbfejlesztéséről készített elnökségi munkadokumentumot; az abban tükröződő megközelítést alapvetően támogattuk. A magyar álláspont szerint a tagállamok nemzeti hivatalainak intenzív együttműködést kell kialakítaniuk a központi szerepet betöltő ESZH-val, és ennek keretében (nemzeti szabadalmi politikájuk függvényében) érdemi – kutatási és vizsgálati – feladatokat kell ellátniuk a közösségi szabadalmi bejelentésekkel kapcsolatban. A szóban

³⁷ L. az 1) lábjegyzetben említett bizottsági javaslatot.

³⁸ Commission Staff Working Paper – A Community policy for the realisation of the Community patent in the context of a revision of the European patent convention [sic!]. Brussels, 7.5.2001, SEC(2001) 744, p. 1–39.; Note from the Presidency – Proposal for amendments to the European Patent Convention. Brussels, 21 November 2003, 15088/03 PI 123, p. 1–24.

³⁹ L. a 7) lábjegyzetet.

forgó együttműködést illetően a 2003. évi közös politikai megközelítés csupán a minimum-szintet jelenti, innét kell a kooperáció elmélyítése felé elmozdulni. Ez a hálózatos modell kínálhat megfelelő megoldást a növekvő ügyhátralék és átfutási idő problémájára éppúgy, mint ahogy nagyban hozzájárulhat az európai szabadalmi rendszer működési minőségének javításához is. Ennek során indokolt építeni az Európai Szabadalmi Hálózat (EPN) eddigi eredményeire is. A nemzeti szabadalmi infrastruktúra erősítése révén szolgálhatja hatékonyan a szabadalmi rendszer az európai versenyképességet és a helyi ipart (különösen a kvv-kat). Mindennek a közösségi szabadalomról szóló rendeletben – főként annak preambulumban – hangsúlyosan kell megjelennie. E magyar álláspont magyarázatát és bővebb kifejtését a következő alpontok tartalmazzák.

3.3. A szabadalmi hivatalok közötti együttműködés továbbfejlesztéséről készített elnökségi munkadokumentum két fontos felismerést tükröz, amelyekkel maradéktalanul azonosulni tudunk:

- A nemzeti szabadalmi hivatalok szerepe korántsem korlátozódik az önfenntartásra: komoly innovációs és európai léptékű gazdasági jelentőségük van. A nemzeti hivatalok képesek magas színvonalú munkát végezni, és ez értékes partnerként való elismerésüket teszi szükségessé.
- A nemzeti hivataloknak nem anyagi segítségnyújtásra van szükségük, hanem érdemi munkára, amelyet az iparjogvédelmi rendszerek – elsősorban helyi, nemzeti – igénybevevőinek javára tudnak végezni. Így szolgálhatják az európai versenyképesség előmozdítását is. Az együttműködéssel elérhető szinergia a növekvő bejelentői igények nyomán keletkező munkateher és ügyhátralék leküzdéséhez is hozzájárulhat – az ESZH-nál is.

Mindez összhangban áll azzal az eddigiekben következetesen képviselt magyar állásponttal, hogy az európai szabadalmi rendszer „hálózatos” modelljét, és nem a további centralizációt támogatjuk, mivel a szabadalmi rendszer csak így maradhat meg az európai versenyképesség és a helyi ipar (különösen a kvv-k) szolgálatában. Az európai szabadalmi rendszer továbbfejlesztéséhez elengedhetetlenek tartjuk az ESZSZ Igazgatótanácsa által az EPN létrehozásáról hozott határozat⁴⁰ mielőbbi teljes végrehajtását. Szintén fontosnak ítéljük az európai szabadalmak minőségének javítását és az átfutási idő csökkentését az ESZH-nál.

Számunkra változatlanul a közösségi szabadalom kapcsán 2003 márciusában elfogadott közös politikai megközelítés az irányadó, és azt tekintjük minden további tárgyalás alap-

⁴⁰ CA/D 7/06, Decision of the Administrative Council, of 30 June 2006 approving the five elements of the European Patent Network. Az öt hivatkozott elem a következő: a kutatási és vizsgálati eredmények kölcsönös felhasználása (utilisation), az EPN-ben alkalmazandó európai minőségirányítási rendszer kiépítése, a szabadalmi rendszer igénybevevői számára az EPN keretében nyújtott kutatási és egyéb szolgáltatások fejlesztése, az új kooperációs politika, valamint az ESZH várható munkaterhének áttekintése alapján egyes további érdemi feladatok ellátásának a nemzeti szabadalmi hatóságokhoz való „kiszervezése”, a már említett európai minőségi követelmények következetes érvényesítése mellett.

jának azzal, hogy az időközben bekövetkezett fejleményeket – különösen az ESZSZ-ben kialakított EPN-t és kezdeti működésének tapasztalatait – szintén figyelembe kell venni. A dokumentumot ennek fényében úgy értelmezzük, hogy a 2003. évi közös politikai megközelítés egy olyan minimumszintet határoz meg, amelyről csupán az együttműködés intenzívebbé tétele irányába mozdulhatunk el.⁴¹ (Az érdekelt hazai szakmai és érdek-képviselési szervezetekkel lefolytatott konzultáció során még olyan javaslat is elhangzott, hogy a közösségi szabadalmak megadását – és azt megelőző vizsgálatot – az ESZH helyett eleve a nemzeti hivatalokra kellene bízni.⁴²)

3.4. A kooperáció elmélyítése több nemzetközi fejleményt figyelembe véve is időszerű. A szabadalmi hivatalokat világszerte sújtó munkateher és a folyamatosan növekvő ügyhátralék kezelése olyan érdek, amely immár több nemzetközi kezdeményezést is életre hívott. Az elnökségi anyag ennek fényében időszerű, és jól illeszkedik a mostani folyamatokba. Az EPN együttműködési területei közül külön említést érdemel az Európai Minőségbiztosítási Rendszer kifejlesztése érdekében folytatott munka (amelynek részeredménye az ESZSZ Igazgatótanácsa által – a szabadalmazási eljárásra vonatkozóan – elfogadott minőségi rendszer⁴³), valamint az Igazgatótanácsban tavaly véglegesített, a nemzeti hivatalok által végzett kutatási eredmények felhasználására irányuló Felhasználási Kísérleti Projekt (*Utilisation Pilot Project*, UPP), amely alapján immár megkezdődött a felhasználási együttműködés fokozatos bevezetése is.⁴⁴ Szintén fut egy hasonló kísérleti „*work-sharing*” projekt a világ három nagy szabadalmi hivatala (az ESZH, a Japán Szabadalmi Hivatal és az USA Szabadalmi és Védjegyhivatala) által folytatott együttműködés keretében,⁴⁵ illetve kétoldalú alapon a világ egyes nagyobb szabadalmi hivatalai között.⁴⁶ (Különös helyzetet szül ugyanakkor, hogy – miközben az ESZH egyre növekvő munkateherrel és ügyhátralékkal küzd, és az átfutási időt sem sikerült leszorítania – egyes nemzeti hivatalok Európában kétoldalú szerződések alapján tengerentúli országok számára látnak el kutatási és vizsgálati feladatokat, holott e kapacitást sokkal inkább célszerű volna az EU-n belül, a helyi ipar javára kihasználni.)

⁴¹ A közös politikai megközelítés [l. a 2) lábjegyzetet] 3.4. pontja szerint: „On behalf of the EPO and at the request of the applicant, National Patent Offices of Member States having an official language other than the three official languages of the EPO may carry out any task up to and including novelty searches in their respective language(s).”; p. 5.

⁴² A közösségi szabadalmi bejelentések vizsgálatába „adott esetben egy-egy nemzeti hivatal is bevonható lenne ... az EPO felügyelete alatt”. „A közösségi szabadalmi rendszert nem az ESZH-ra, hanem ... az ESZH által felügyelt nemzeti hivatalokra kellene alapítani.” *Molnár*, i. m. (23), p. 2–3.

⁴³ Progress Report of the Working Group on a European Quality System. CA/135/08, Munich, 02.10.2008, p. 1–17.

⁴⁴ Utilisation Pilot Project management summary. CA/147/08, Munich, 21.11.2008, p. 1–12.

⁴⁵ A háromoldalú együttműködés bizonyos kérdésekben kibővült a kínai és a koreai szabadalmi hivatallal. Ennek legutóbbi fejleményeiről l.: Trilateral and IP5 (formerly known as Big 5) issues: Update. CA/37/09, Munich, 03.03.2009, p. 1–7.; IP5 Foundation Projects: Progress report and next steps. CA/89/09, Munich, 02.06.2009, p. 1–7.

⁴⁶ Ebbe immár az MSZH is bekapcsolódott: Magyar–japán szabadalmi együttműködés; http://www.mszh.hu/hirek/hirek_200907301304_1.html

3.5. A következőkben összefoglalt észrevételek korántsem az elnökségi munkadokumentum kritikáját jelentik, hanem csupán az abban foglaltak kiegészítésére, pontosítására tett javaslatoknak tekintendők.

3.5.1. Elsőként ki kell térni az anyag 8. f) pontjában említett ún. „applicant’s choice”⁴⁷ kérdésére. Erről az egyesek által a munkamegosztás megakadályozása céljából hangoztatott „elvről” a UPP keretében bizonyosodott,⁴⁸ hogy egyáltalán nem szolgálja a hatékony ügyintézés, és megalapozatlan aggályokra ad illuzórikus választ. Az, hogy a bejelentő kiválaszthatja: milyen úton kíván oltalmat szerezni, nem jelentheti egyszersmind azt is, hogy a hivatal belső ügyintézési rendjébe is beleszólhat, hiszen ellenérdekelt abban, hogy az adott hivatal – akár egy másik hivatal kutatási eredményeit is felhasználva – alaposabban (több újdonságrontó anyag, azaz ún. anterioritás feltárására lehetőséget kapva) vizsgálhassa meg a bejelentését. Mindezek alapján bármilyen munkamegosztási modell alakul is ki, az csak a hivatalok döntésén alapulhat. Ennek alapján a UPP-t is át kellett alakítani „office-driven” modellre; a világ legnagyobb hivatalainak „work-sharing” projektjeit pedig már eleve így indították útjukra.

3.5.2. Másodsorban meg kell említeni, hogy az EPN valójában nem négy, hanem öt pillérből áll.⁴⁹ Az ötödik pillér egy különösen jelentős kérdésre: az ESZH érdemi munkájának (kutatási/vizsgálati feladatainak) az erre vállalkozó nemzeti hivatalokhoz történő kiszervezésére vonatkozik. Erről külön tanulmány⁵⁰ készült. Az ESZSZ Igazgatótanácsában azonban nem alakult ki egyetértés a kiszervezésről (és az a minimálisan szükséges minősített többségi tá-

⁴⁷ “f) Enhanced partnership between patent offices should respect the preferences of users, take account of any special needs, and safeguard the principle of applicant choice.”, 6044/09 PI 9, i. m. (7), p. 5.

⁴⁸ L. a 44) lábjegyzet.

⁴⁹ Ellentétben azzal, amit a munkadokumentum 5. pontja sugall (tévesen): „Following the failure of the Council to reach an agreement on the basis of the Common Political Approach of 2003, a strategy debate on cooperation between the European Patent Office and national patent offices of Contracting States of the European Patent Organisation took place from 2004 to 2006, with emphasis on work under the Patent Cooperation Treaty (PCT). This has led to the creation of the European Patent Network (EPN). One of the *four* [kiemelés tőlem: F. M.] pillars of this network concerns utilisation by the EPO of work done by NPOs. This has been set up as the Utilisation Pilot Project (UPP), where further phased roll-out was endorsed by the Administrative Council of the EPO in December 2008. Another element of the EPN is “User support activities” under which reclassification tasks and special searches are produced by NPOs. A wider element within this network is the implementation of a European Quality System for participating NPOs to achieve convergence and continuous improvement in the quality of their products and services, and enable them to participate in any utilisation of their search results by the EPO.” 6044/09 PI 9, i. m. (7), p. 3. V.ö. az EPN-t létrehozó igazgatótanácsi határozat [l. a 40) lábjegyzet] címével: „approving the *five* [kiemelés tőlem: F. M.] elements of the European Patent Network”.

⁵⁰ Future workload – A study prepared by the Board of the Administrative Council. CA/144/07, Munich, 23.11.2007, p. 1–38.

mogatást sem kapta meg), ezért átmenetileg levették e kérdést a napirendről. Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy többé nem kívánnak foglalkozni a kiszervezés lehetőségével, illetve célszerűségével, csupán az vált világossá, hogy – többségi vélekedés szerint – az első négy pillérhez tartozó elképzelések végrehajtása nem függ a kiszervezés azonnali megvalósításától.

3.5.3. A munkadokumentum javasolta azt is, hogy a nemzeti hivatalok és az ESZH harmonizálják adat- és eszközállományukat.⁵¹ Az MSZH és az ESZH közötti – jelenleg hatályos – együttműködési szerződésben szerepel olyan projekt, amely az ESZH számára rendelkezésre álló adatbázisokhoz való hozzáférést támogatja. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az ESZH-val folytatott projekt megvalósítása nehézkes, mivel az ESZH ellenérdekelte a nemzeti hivatalok kapacitásának a megtartásában. Az együttműködés pedig – amellett, hogy más területekre is kiterjeszhető lenne (pl. az ECLA, az európai osztályozási rendszer területén) –, a továbbképzések tekintetében felülvizsgálatra is szorul, hiszen az ESZH éppen az érdemi feladatokra vonatkozó képzési lehetőségeket „árazta be” irreálisan magasan.⁵² Az ESZH konstruktívabb hozzáállása javíthatná az együttműködés hatékonyságát.

3.5.4. A nyelvi kérdésben az automatikus fordítás egyoldalú előnyben részesítése helyett⁵³ sokkal hasznosabb volna elérni, hogy a nemzeti hivatalok váljanak képessé az ESZH legáltalább egyik hivatalos nyelvén való munkavégzésre. Az MSZH erre már alkalmassá tette magát, mivel az a szakmai meggyőződése, hogy a helyi ipart így képes a legjobban kiszolgálni.

⁵¹ “8. g) The system should make optimal use of all resources, such as IT tools. Full use and further improvement of communications technologies should take place to enable synergies to be created within the system.”

“14. Participating NPOs will need enhanced IT systems that meet minimum levels. Internal software applications should be compatible with those at the EPO along with improvements in remote access to IT systems of the EPO or NPOs with specific skill in that domain. Examiners in NPOs should have at their disposal the same databases for searching on the EPOQUE platform as EPO examiners. This will require remote access networks offering fully secure connections. Efforts should also be made in modernisation of document receipt and file management systems at NPOs to aim for full electronic document management systems that can be integrated with those used at the EPO.” 6044/09 PI 9, i. m. (7), p. 5–7.

⁵² Search-related training for staff of member states’ national offices. CA/34/09, Munich, 05.03.2009, p. 1–5.

⁵³ “17. Initiatives to address language issues for NPOs that do not work in an official language of the EPO could also be taken. Some of those NPOs are in any event expected to produce search reports in one of the EPO languages. For others this may at least initially be a less attractive option. Under the Community patent, the current idea is to facilitate access to patent documents by providing machine translations of patent specifications for information purposes. Efficient use of the machine translation programme and its extension to further language pairs could overcome possible language obstacles. By building on work in this area at the EPO, machine translation tools could help in producing and using search reports and preliminary opinions on patentability.” 6044/09 PI 9, i. m. (7), p. 7.

3.5.5. A dokumentum a nemzeti hivatalok közötti specializálódás lehetőségét is felvillantja.⁵⁴ Le kell szögezni, hogy a nemzetközi szabadalmi osztályozás minden osztályában fenn tartott kutatási és vizsgálati kapacitás tudja csak biztosítani a megfelelő színvonalú hatósági munkát, de elfogadható olyan súlyponteltolódás, amely a hazai ipar szükségleteinek megfelelően egy-egy terület megizmosodását hozhatja. Ez a folyamat azonban nem járhat a többi műszaki területen működő kutatási és vizsgálati kapacitás elsorvadásával.

3.5.6. A dokumentum nem tesz említést egy másik kezdeményezésről, a „*virtual clusters*” intézményéről, amely lehetővé tenné az ESZH és a nemzeti hivatalok azonos területen dolgozó elbírálóinak közös munkáját, holott ez is hasznos, támogatásra érdemes együttműködési forma volna.

3.5.7. Indokolt volna, hogy a közösségi szabadalomról szóló rendelet tervezete (8588/09 PI 28)⁵⁵ pontosan, hangsúlyosan és kellő részletességgel adja vissza az elnökségi munkadokumentumban foglaltakat. Jelenleg a rendelettervezet preambulumának (2a) és (2aa) bekezdése⁵⁶ jóval visszafogottabban fogalmaz az ESZH és a tagállami szabadalmi hatóságok együttműködéséről, mint maga a munkadokumentum.

3.5.8. A közösségi szabadalmi rendszer működéséről a rendelettervezet 62. cikke alapján készítendő jelentéseknek⁵⁷ a nemzeti szabadalmi rendszerekre gyakorolt hatások felmérésére és értékelésére is ki kellene terjedniük.

⁵⁴ “16. NPOs might choose to focus expertise on particular subject matter where they can attain levels of excellence in quality. Collaboration involving NPOs could build on their diverse strengths and take advantage of any technological specialisation.” 6044/09 PI 9, i. m. (7), p. 7.

⁵⁵ L. a 6) lábjegyzetet.

⁵⁶ „(2a) Az EPO központi szerepet tölt majd be a közösségi szabadalmak kezelésében, a bejelentések vizsgálata és a közösségi szabadalmak megadása tekintetében pedig kizárólagos hatáskörrel bír majd. Ezenkívül a tagállamok nemzeti szabadalmi hivatalai és az EPO közötti szoros partnerség kialakítása révén kívánatos hatékonyabbá tenni a szabadalmazási eljárást a szabadalmi jogok magas színvonalának egyidejű megőrzésével. Ez különösen a szükségtelen átfedések elkerülése céljából a műszaki szakértelem hatékonyabb felhasználása vagy valamennyi erőforrás optimális felhasználása révén valósítható meg. (2aa) Mindazonáltal valamennyi nemzeti szabadalmi hivatal fontos szerepet tölt majd be, többek között azzal, hogy tanácsadást és támogatást nyújtanak a közösségi szabadalomért folyamodó potenciális bejelentőknek, különösen a kkv-knek, átveszik a bejelentéseket és azokat továbbítják az EPO-nak, továbbá terjesztik a szabadalmi információkat. Ezeket a tevékenységeket a nemzeti szabadalmi hivatalok térítés ellenében végzik.”

⁵⁷ „62. cikk

A közösségi szabadalmi rendszer működéséről szóló jelentés

A Bizottság a Közösséget megjelölő első szabadalom megadásától számított öt éven belül a közösségi szabadalmi rendszer működéséről szóló jelentést nyújt be a Tanácsnak, és szükség esetén megfelelő javaslatokat tesz e rendelet módosítására. A jelentésnek tartalmaznia kell a minőségre és a következetesre vonatkozó értékelést, valamint a határozathozatali határidőkre és a feltalálói költségekre vonatkozó információkat. Ezt követően a Bizottság öt évente nyújt be a közösségi szabadalmi rendszer működéséről szóló jelentést.”

IV. A KÖZÖSSÉGI SZABADALMAK FENNTARTÁSI DÍJAI ÉS A KÖZÖSSÉGI SZABADALMI RENDSZERTŐL VÁRHATÓ GAZDASÁGI HATÁSOK

4.1. A Bizottság szolgálatai részéről a fenntartási díjak felosztására előterjesztett javaslat (13752/08 PI 65)⁵⁸ abból az alaphelyzetből indul ki, hogy a közösségi szabadalom fenntartási díjainak ötven százalékát az ESZH tarthatná meg⁵⁹ (fedezetül a működési költségeire), a fennmaradó ötven százalékot pedig előre meghatározott kulcs szerint a tagállamok nemzeti hivatalai között osztanák fel. A felosztási kulcshoz a Tanács állapítana meg szempontokat, a konkrét felosztási arányokról pedig az ESZSZ Igazgatótanácsának különbizottsága döntene. A Bizottság munkaanyaga szerint az egyes tagállamok részesedési arányát meghatározó tényezők és súlyozásuk a következőképpen alakulna:

- a tagállamok jelenlegi részesedése az európai szabadalmak fenntartási díjaiból (83%),
- az innováció ösztönzésének szempontja (6%),
- nyelvi kritérium (11%).

Alapkérdés továbbá, hogy a közösségi szabadalom fenntartási díjának mértékét miként, milyen összegben állapítjuk meg. A fenntartási díjak szintjének meghatározásakor a Bizottság szerint a következő célokat kellene követni:

- elő kell mozdítani az európai vállalkozások innovációinak védelmét;
- javítani kell az európai vállalkozások, különösen a kkv-k versenyképességét a világgazdaságban;
- garantálni kell az ESZH működőképességét és pénzügyi biztonságát;
- gondoskodni kell a nemzeti, az európai és a közösségi szabadalmi rendszer harmonikus együttéléséről.

4.2. A közösségi szabadalom fenntartásáért fizetett díjaknak a tagállamok nemzeti iparjogvédelmi hatóságai között történő felosztására és – ezzel összefüggésben – a közösségi szabadalmi fenntartási díjak „szintjére”, azaz mértékére kidolgozott bizottsági javaslat (13752/08 PI 65) értékeléséhez hozzátartozik a javaslat alátámasztására szolgáló tanulmány. A közösségi szabadalom gazdasági előnyeiről és költségeiről a Bizottság felkérésére készített tanulmány⁶⁰ a szóban forgó javaslat elfogadtatásának megkönnyítését célozza, nemhiába készült a Bizottság felkérésére és – nyilván – instrukciói szerint.

⁵⁸ L. a 8) lábjegyzetet.

⁵⁹ L. az ESZE 39. cikkét.

⁶⁰ *Bruno van Pottelsberghe, Jérôme Danguy: Economic Cost-Benefit Analysis of the Community Patent.* 7th April 2009; Final Version submitted to EC DG Internal Market, p. 1–55.

Mind a bizottsági javaslat, mind a tanulmány azt a kissé leegyszerűsítő szemléletet tükrözi, hogy a közösségi szabadalom bevezetéséhez csupán a nemzeti hivatalok „ellenállását” kell legyőzni, e hivatalok jóindulatát kell elnyerni olyan forgatókönyv felvázolásával, amely azzal kecsegtetheti őket, hogy a közösségi szabadalom révén anyagi előnyökhöz juthatnak. A védjegyek és a formatervezési minták közösségi oltalmával kapcsolatos tapasztalatok alapján mindazonáltal prognosztizálható, hogy a közösségi szabadalomért felelős intézmények működésük első pillanatától kezdve kiszorítandó vetélytársként és nem egyenrangú partnerként fognak viszonyulni a tagállamok nemzeti iparjogvédelmi hatóságaihoz.

4.3. A szóban forgó szemlélettel azonban nem az a fő gond, hogy hamis illúziókat ébreszthet a nemzeti hivatalok körében a közösségi szabadalmi rendszerben betölthető szerepüket, illetve a közösségi szabadalomtól várható anyagi előnyöket illetően, hanem az, hogy kizárólag erre: a nemzeti hivatalok „édesgetésére” (hogy ne mondjuk: „megvásárlására”) összpontosít. Eközben pedig elmarad a közösségi szabadalomtól várható számos hatás vizsgálata. Ezt többen kifogásolták a hazai érdekeképiseleti és szakmai szervezetekkel lefolytatott konzultáció során is.⁶¹ A tanulmány különösen a következők feltárásával maradt adós:

- miként hatna a közösségi szabadalom bevezetése az EU versenyképességére a globális szinten, főbb világgpiaci versenytársaihoz képest;
- miként befolyásolná a közösségi szabadalom bevezetése az EU licenckiakereskedelmi mérlegét;
- milyen hatások érnék a közösségi szabadalom bevezetése folytán a tagállamoknak a szabadalmi hivatalokon kívüli nemzeti iparjogvédelmi infrastruktúráját (az iparjogvédelmi ügyekben eljáró hivatásos képviselőket, különösen a szabadalmi ügyvivőket, a szabadalmak fordításában közreműködőket, a nemzeti iparjogvédelmi oltalmi formákból eredő jogok érvényesítéséért továbbra is felelősséggel tartozó nemzeti bíróságokat és hatóságokat);
- milyen következményekkel jár a globális pénzügyi és gazdasági válság, miként alakíthatja át a szabadalmi rendszer jelenleg ismert működési mechanizmusait.

Hibásnak tűnik a tanulmányban tükröződő az a felfogás, amely szükségképpen hasznosnak, gazdasági és innovációs szempontból kedvezőnek ítélné azt, ha a közösségi szabadalom folytán több szabadalmat igényelnének az EU területére, valamint több szabadalmat tartanának fenn és hosszabb ideig az EU területén. Mindez éppenséggel az innovációt fékező, Európa versenyképességét rontó hatással is járhat, különösen, ha a szabadalmak „minőségének” romlásával (pl. a szabadalmazthatósághoz megkövetelt feltalálói tevékenység szintjének szüllyedésével) párosul, illetve, ha az EU-n kívüli jogosultak kezében lévő szabadalmak gyarapodását hozza magával.

⁶¹ L. pl. *Molnár*, i. m. (23), p. 2., *MSZÜK*, i. m. (25), p. 2–3., *MAGYOSZ*, i. m. (32), p. 1.

A tanulmány a közösségi szabadalom fenntartási díjának szintjét csupán az érintett intézmények (ESZH, nemzeti hivatalok) közötti optimális alku alapján „állítaná be”, és egyáltalán nem számol a fenntartási díj alapfunkciójával, vagyis azzal, hogy annak a nem hasznosított szabadalmakat kell mielőbb kiszűrnie, meggátolva a csupán másokat akadályozó kizárólagos jogok indokolatlanul hosszú ideig való fennmaradását. A tanulmány tehát nem tükrözi, hogy a fenntartási díjnak a közösségi szabadalom – 27 tagállamra kiterjedő találmányhasznosítási monopólium – „áraként” kellene funkcionálnia. Teljeséggel elfogadhatatlan ezért, hogy e monopoljogot bárki is fenntarthassa 27 tagállamra kiterjedően csupán két vagy négy állam jelenlegi áráért.

4.4. A tanulmány szűkebb témáját illetően is meg nem engedhetőnek tűnő leegyszerűsítésekkel él. Túlzott optimizmussal, aránytalanul nagy mértékben számít arra, hogy a közösségi szabadalommal „lefedett” piac mértéke önmagában is nagyban növeli majd a szabadalmak fenntartására való hajlandóságot, azaz azt feltételezi, hogy pusztán emiatt jóval több szabadalmat tartanak fenn, és jóval tovább, mint a jelenlegi európai szabadalmi rendszerben. Kalkulációi lényegében erre az egy változóra, erre az egy feltevésre épülnek. A tanulmány nem számol azzal, a szabadalmi körökben evidenciának számító körülménnyel, hogy a szabadalmak átlagos „élettartama” technikai területenként változó. Pl. a Magyarországon hatályos – azaz fenntartott – nemzeti szabadalmak zöme a gyógyszeripar és a vegyipar területére esik (a 2680 gyógyszeripari szabadalomhoz 634 vegyipari társul az összesen mintegy 7100 hatályos szabadalomból), és a statisztikák egyértelműen azt mutatják, hogy egyes gyorsan változó technológiai területeken (pl. az elektronikában és a számítógépek, irodai készülékek esetében) a szabadalmakat csak igen rövid ideig tartják fenn. Hasonló tendenciák rajzolódhatnak ki a hazánkban hatályosított európai szabadalmak technológiai területek szerinti megoszlásában is.

A tanulmány nem tér ki arra sem, hogy az egyes tagállamokat miként érinti majd a közösségi szabadalomnak az európai szabadalmakon belül kialakuló részaránya. Feltételezhető, hogy ez a részarány az EU egyes tagállamaiban különbözőképpen alakul majd, és a legtöbben távolról sem közelíti meg a 100%-ot. Mivel az európai szabadalmak 95%-át hatályosítják Németországban, 80%-át Franciaországban és 75%-át az Egyesült Királyságban, alappal feltételezhető, hogy az EU tagállamai közül e nagyobb országokban fogják szinte az összes nem közösségi szabadalomként igényelt európai szabadalmat hatályosítani, és hogy azok, akik a kisebb EU-tagállamokra is kiterjedő oltalomban érdekeltek, szinte kizárólag közösségi szabadalmat fognak igényelni. A kisebb tagállamokban tehát a közösségi szabadalom várhatólag gyakorlatilag teljesen kiszorítja majd a „hagyományos” – ezekben az országokban külön-külön hatályosított – európai szabadalmakat, míg a nagyobb tagállamokban (különösen az említett háromban) a közösségi szabadalom mellett tovább élnek majd nagy számban „hagyományos” európai szabadalmak is. Mivel a „hagyományos” európai szabadalom fenntartási díjának teljes ötven százaléka marad a nemzeti hivataloknál, a közösségi szaba-

dalom esetében pedig az ESZH-nak járó ötven százalékon felül megmaradó ötven százalékon osztozna 27 tagállam, a nagyobb tagállamok az új rendszer fő haszonélvezői lesznek: a közösségi szabadalom után járó – viszonylag magas – részesedésük mellett a náluk továbbra is nagy számban hatályosított európai szabadalmak után fizetett fenntartási díjak 50%-ára is számíthatnak majd; a kisebb tagállamoknál viszont szinte kizárólag a közösségi szabadalom fenntartási díjának 50%-ából rájuk jutó csekély részből (házánk esetében 0,9 és 2,0% között ingadoznak a különféle javaslatok) származna bevétel, a „hagyományos” európai szabadalmak fenntartási díjaiból származó bevételek elapadnának. Magyarország esetében az említett bizottsági javaslat – a közösségi szabadalmak fenntartási díjainak felosztásából származó – 2,5 millió eurós részesedéssel számolna (igen optimista forgatókönyv mellett), ami felét sem éri el az MSZH fenntartási díjakból származó elmúlt évi bevételének (mintegy 1,9 milliárd forintnak). (A finn és a spanyol szabadalmi hivatal által a közösségi szabadalom bevezetésének hatásairól kidolgozott prognózisok⁶² szintén nagymértékben csökkenő fenntartásdíj-bevétellel számolnak a nemzeti hivatalok oldalán.)

A tanulmány nem veszi figyelembe kellő mértékben azt sem, hogy az ESZE-hez 2002–2003 óta (vagy még később) csatlakozó szerződő államokban az európai szabadalmak hatályosításából származó bevételek szükségképpen nem értek, nem érhetek el a régebbi tagállamokkal összehasonlítható szintet, hiszen hatályosításra csak a csatlakozás után tett bejelentések alapján megadott európai szabadalmak esetében kerülhetett sor, az átlagos át-futási idő folytán csupán a csatlakozástól számított negyedik-hatodik évtől kezdődően. Az így hatályosított európai szabadalmak továbbá még szükségképpen nem tölthették ki húszéves életciklusukat (Magyarország esetében ez legkorábban 2023-ra valósul majd meg). A közösségi szabadalom fenntartási díjainak felosztásakor tehát méltánytalan volna – külön korrekció nélkül – abból kiindulni, hogy jelenleg hogyan részesednek (vagy éppenséggel – ami még rosszabb – egy-két éve hogyan részesedtek) az európai szabadalmak fenntartási díjaiból az egyes tagállamok.

4.5. Az előzőekben kifejtett kritikai észrevételekkel tartalmilag megegyezik a hazai konzultációba bevont szakmai és érdek-képviselői szervezetek véleménye⁶³ éppúgy, mint egyes tagállamok (pl.: Finnország, Szlovákia) írásban is közölt álláspontja.⁶⁴

⁶² *Kalle Määttä, Anssi Keinänen: Report on Impact Assessment of the Community Patent in Finland.* Helsinki, 27.1.2009, p. 1–5.; *Introduction to the Analysis of the Community Patent Impact on the Structure of the Patent Demand in Europe.* Spanish Patent and Trademark Office, Madrid, 01.07.2008, p. 1–11.

⁶³ L. pl.: „A közösségi szabadalmi rendszer két szempontból is veszélyezteti a magyar vállalkozásokat: egyrészt a külföldről származtatott szabadalmi jogok jelentős kiszélesedésével, másrészt a nyelvi rezsim további bonyolódásával és várható kaotikus információözönével. ... [A] kis országok bármely szempontból csak vesztesei lehetnek a rendszernek.” MSZÜK, i. m. (25), p. 2.

⁶⁴ *Finland's Comments on Economic Cost-Benefit Analysis of the Community Patent by Professor Bruno van Pottelsberghe.* Helsinki, 13.5.2009, p. 1–2.; *Slovak Republic – Comments on Economic Costs-Benefits Analysis of the Community Patent.* Kézirat, dátum nélkül, p. 1–2.

4.6. E témában a magyar álláspont az előzőekre figyelemmel a következőképpen összegezhető.

A közösségi szabadalom bevezetését kellően alapos hatásvizsgálatnak kell megelőznie; a jelenleg rendelkezésre álló elemzések csupán részlegesen tesznek eleget ennek az igénynek. A közösségi szabadalom fenntartási díjainak mértékét az oltalom területi hatályával arányosan célszerű megállapítani, figyelembe véve, hogy e szabadalom 27 tagállam területére biztosítana hasznosítási monopóliumot. A közösségi szabadalom fenntartási díjainak felosztása során méltánytalan volna – külön korrekció nélkül – abból kiindulni, hogy jelenleg miként, milyen mértékben részesednek az európai szabadalmak fenntartási díjaiból az egyes tagállamok; hasonlóképpen nem lehet csupán a GDP alapján dönteni az egyes tagállamokat megillető hányadokról. Több tényező együttes és kellően súlyozott figyelembevételére van szükség; a részesedési hányadokat úgy kell megállapítani, hogy csökkenthetők legyenek a tagállamok innovációs fejlettsége és szabadalmi aktivitása közötti – jelenleg még számottevő – különbségek. A közösségi szabadalomról szóló átfogó megállapodásnak ki kell terjednie e részesedési hányadok konkrét meghatározására, rendszeres felülvizsgálatuk előirányzása mellett.